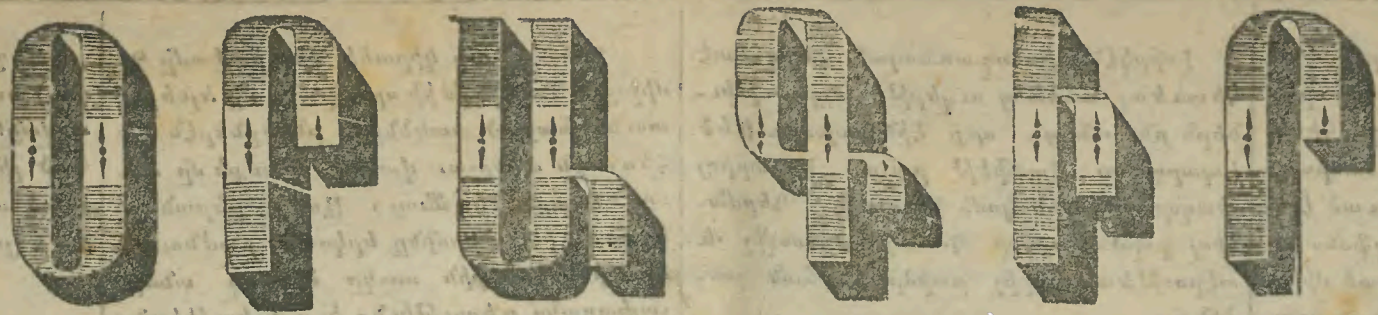

Օրացիրքը կը հրատարակուի առ մեծ օր բաց ի կերպակէ և ամեն օրերէն :
Հարեկան գինն է Պոլսոյ համար կանխիկ 230 դուրուշ, իսկ գաւառացի համար կանխիկ 2 1/2 Օսմ. ոսկի : Գոր. բաժանորդը գումարը ուղարկելու կը պարտաւորին կամ իրենց ուղղակի մեղ գրիկը և կամ յիշեալ գումարը յանձնելու : Համար Պոլսոյ մէկը քոյց տայ :

Օրացիրքն համար 1 դուրուշ կը ծախուի :
Գաւառացիներու ապր. առաջին անգամի համար 3 դուրուշ երկրորդին 2 դուր. և աւելի անգամներու համար ուրիշ տար. կարկառիւն կը լուրջ :
Համարը և արիւղ գումարը պէտք է գրկել Կիւստանդուպոլիսէն Կոստանդուպոլիս մինչև Եգիպտոս : Օրացիրքը Կոստանդուպոլիսէն արեւմտեան անունն :

ՕՐԱԿԱՐԿ ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՒ ԱՌԱՅԻՆՔԱՆԵՐ

ԵՐՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

1289 ՌԵՄԱՆԻԼ ԷՎԷԼ 26

ՀԻՆԴԱՍՏԱՆԻ 20 ՅՈՒԼԻՍ 1872

ՏՈՒՐ 12

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՕՐԱՍՏՈՍ 1

ԹԻՒ 751

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 20 ՅՈՒԼԻՍ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Գ. ԿԱՄԻԼԻՔԱՆԻ ՏԱՌԸ

(Երբեմնակէի՝ Օրագիր 85-ի 750)

Էրեւն՝ թէ այսօր այս վայրկենիս մեր ինչն նման գումարումներ տեղի կ'ունենան երկրին ամեն կողմերը, այնչափ տարբեր և այնչափ հակասական որչափ կարելի է ձեռք երեւակայել, Պոլսոյ իրիկ Մարտիկայի մէջ, յարեւմտ, ի հարաւ և ի հիւսիս, և ի թէ դանդաղ կ'արդեալուն, և թէ կառավարութիւնն այդ գումարմանց դէմ հանելու կ'աշխատին, և թէ վստահութիւնն ու անհաշիւէնը, ինչպէս ըսիքի մը առաջ, կը լսանա խոստովել կամ բարոյական այն փառաւոր դաշնակցութեան ծնունդը կ'արգիլեն : Գիտե՞ք թէ ինչո՞ւ համար է : Վասն զի այն օրը յորում դուք ինքեքնիքիկ ճանչաք, այն օրը յորում դուք միանաք ու գումարիք յայնժամ ոչ առժամանակեայ իշխանութիւնը և ոչ ալ երկմիտ կառավարութիւնները կընան երկօր անողորմ ին ունենայ, զի վերջնականը պիտի հաստատուի յայնժամ, զի մեծագոյն մասը իրաւունք պիտի ընենայ : (Ու՛րիշ ծափաւ հարկէք ինչ) :

Արդ 1789 յուլիս 14ին, այս բարոյական միութիւնը, այս քաղաքական միութիւնը, այս ընկերային միութիւնը կար ընդհանուրին հաւատար շահաց արգիւնքն եղող այս միութիւնը առաջին անգամ և որպէ կերպով մեր վառաւոր բարիկուն մէջ երեւցաւ : Բարիկուն մէջ՝ որ վերջապէս դէմ արշաւանք մը ընելու ձեռնարկեց, քաղաքականական ազատութիւններ պահանջեց, քաղաքական ազատութիւն պահանջեց, քաղաքական ազատութիւն պահանջեց, քաղաքական ազատութիւն պահանջեց : Այս բարիկուն մէջ կարծես խորք մը կ'աղբնէին չինական անուականն ու դործաւորը, ոտքալ կը կաղէկին ժողովուրդը, անոնց միջոցով, այսինքն երբեք կարգի մարդիկը, ինչպէս կը կոչէին, ամեն մէջ չի կար երկպառակութիւն, դործաւոր համար զարմանալի միութիւն մը կար, և բաւական է հաշուել միայն անոնք որ Պատիւիւր գրաւելու համար կը կոտէին, և անոնք որ նոյն կ'առաջարկէին, խորհուրդէն հրատարակէին, ընտրուէին մինչև դործաւորը, կամ դաշնակցի պահանջները, ամենքն ալ հան կը տեսնուին, և դաշնակցական միութիւնը հաս յայնիկ կը ներկայանայ, նա իւր քաղաքական իրաւունքները կը պահանջէ, և կը վանէ ոչ թէ միայն բարիկուն գերմանական հեծելազանքը, Զուլիցիայիցը և Գերմանական հետեւները, այլ և բանաւորներն ալ, չէ թէ միայն քաղաքէն Պատիւիւր բանտը կը քանգէ, այլ կը կործանէ նաև ճշմարիտ Պատիւիւր, այսինքն միջին դարը, սակաւապետութիւնը, թագաւորականութիւնը, (Երբեմնակէի՝ Օրագիր 85-ի 750) :

Արդ, Պարսկա՛յ, դործաւոր համար այս զարմանալի, այս անհամեմատ միութիւնը լուծուեցաւ, և այդ ալ եկեղեցւոյ ու աղետալեանութեան հետ միացող քանդիչներուն ձեռքով կատարուեցաւ նախ, և յետոյ երբեք կարգի ժողովուրդէն մէկ մասին կատարած անակնկալ և թերեւս կատարեալ յայնժամին միջոցին ծագումն առնող ուրիշ տարրեր մը աղեղնութեանց դոյրեցաւ խորհրդանշաններուն ձեռքով լուծուեցաւ :

Յիշատիկական այս մեծ շարժման նըպատակը միմայն Գաղղիացի ազատութիւնը չէր, այլ և մարդկութեան մէջ չնչոյ և մարդու անուն կըրող բոլոր անհատից ազատութիւնն էր :

Եւ ո՞վ ծափահարեց այն մեծ շարժումը, Պատիւիւր այն մեծ յայնժամին, ճիւղերը, Ամեն տեղ ուր սիրտ մը կար, ամեն տեղ ուր միջանքն միտք մը կար, հան ուրախութեան արտաբայութիւնները լսեցին թէ Պատիւիւր գրաւուած էր և թէ Բարիկուն ժողովուրդն էր որ բռնաւարութեան, նիւթական ինչպէս նաև բարոյական ճնշման վերջին ներկայացուցիչը կործանուած էր : Այն—բնութեամբ իր փողոցներուն մէջ զիբար կը գրկէին, Գերմանիայ մէջ չի կար փրկութիւն մը, չի կար դրազեւ մը, չի կար հանձար մը որ ուրախութեան ու գոհունակութեան աղաղակներ չի բաւարար : Իտալիայ մէջ հիացում մը կար : Ամենուրեք, Արդիւր, Եւրոպայի նորմալիզմը մէջ, Ապաւնող խորը, անհրաժեշտ Սպանիայ մէջ, սրտի միկնայն բարբառումները տեսնուեցան և միկնայն երջանկութիւնն զգացին երբ Պատիւիւր քանդուեցաւ :

Բայց ինչ կ'ըլլար արդեօք : Ինչո՞ւ անեղնայնացած քաղաքային կոյտը համայն Եւրոպայի մէջ գոհունած մեծ մարդոց զարմացումը կը զգուէր : Պատճառը սա է որ կը զգային թէ հին աշխարհին դործը լինեցաւ էր, և թէ նոր աշխարհ մը այն է արդարութեան, իրաւանց, անհատական արժանաւորութեան, աշխարհականաց կամքին աշխարհը, պատմութեան մէջ կը մտնէր : (Երբեմնակէի՝ Օրագիր 85-ի 750) :

Ահ, պէտք էր արդիւր այս յայնժամութեան աղեղնութիւնները, պէտք էր մանաւանդ զայն տիրապէսն ու սեղմել, պէտք էր արդիւր զայն որ կամայ կամայ չ'ընդարձակի, Գաղղիայ սահմանէն չ'անցնի և Եւրոպայի ամեն գաւառներուն վրայ չի տարածի : և ահա ամբողջ համար Գաղղիայ պարտաւոր այս նոր դործոյն դէմ անամթ զաւաղալութիւն մը կ'աղմկէին : Պատիւիւր առումէն երեք օր ետքը Գաղղիային կը մեկնէին Արթուրի, Գոնիկի, Գոնտիկի ընտանիքները, և մեծաշորք միայն լողներն ու աղետալեանականները : Կերթման օտարին դիմելու : (Իւ՛րիշ ծափաւ հարկէք ինչ) :

Հանրապետութիւնը Պատիւիւր առումն այն մեծ դործոյն մէջ շարժուած էր : Երբեմնակէի՝ Օրագիր 85-ի 750) :

Արդ կը գտնուէին լուծի ներքեւ առնելու այս իրկեալ Գաղղիան, թէ չի պիտի կըրնային իշխանաց ինտուցը, կըրնին տարափախիկ բարոյութեան հպատակները զայն, թէ կարող չի պիտի լինէին զայն տիրող մը ներքեւ ծաւալներէն : (Երբեմնակէի՝ Օրագիր 85-ի 750) :

Դեպքերը կ'աղ մը ունին իրենց մէջ, մէկը միւսին հետեւութիւնն է : Ետ Երբեմնակէի՝ Օրագիր 85-ի 750) :

Բայց, պարսկա՛յ, այս դեպքերուն մեծութիւնն ու խորութիւնը չ'աղբնէր բաւական չէ : Եւ պէտք է զիտել մեր անձը, պէտք է քննել թէ ինչո՞ւ արդեօք այս զարմանալի շարժումը մարդկային ճանքէն, ինչո՞ւ մեր զուարի պատմութեան մէջ խոտոր ու օձապայտ չ'աղ մը ձգած է, և ամբողջ պատմականապէս ինչո՞ւ որպէս կը վերաբերի : Պէտք է որ մենք անձամբ մեր խոյճին քննութիւնն ընենք, և սովորեցնաւ աղաղային մէջ անցնել այս անհաւատաւութեան հետ կենալ, որպէս զի դուք մարեալ ու միտցեալ, քաղ ճանչալով այն ուղին, ուսկից պարտիք անցնել, ոչ վատնում և ոչ ծուլութիւն ցոյց տանք : (Երբեմնակէի՝ Օրագիր 85-ի 750) :

Արդ, տեսնե՛ք թէ ինչ եղաւ : Գաղղիացի օրինական ազատութեան վերջը, Գաղղիական Յիշատիկութեան ուրախութիւնը զահակալութեան պարգեւէն ինտուց, այն Յիշատիկութեան որ շատեր լուրջ կը չնորհէ, որ դրաւոր մը նըման գաւառին մէջ վատագոյն զի զայն մէկ կողմ կ'առնէ, քաղաքային և քաղաքական գէժ մը կ'առնայ անոր և կ'ընէ : Եւ զի կ'առնէր ըսկէ է, անոր սիրտը զիտուէր առաւելային, կը սիրէր դուրեւիկը իւր զարմարութեան, կ'աշխատէր, գուցէ զգաստին ուրախութիւնը զոր անի մարդ իւր անց հալան ստացուածոց վրայ : ամեն օր դուրսէն իրաւ իր կը զարգարես, նախանձառ ինտուց մը կը հսկէ անոր վրայ, չէ թէ թողոր որ մէկը յորդաւորութիւն մ'ընէ, և միշտ կ'աշխատէր որ աւելցնէր զայն ու ընդարձակէ : Ատի քա ինչք է, անոր ըստ ստացուածք է : (Երբեմնակէի՝ Օրագիր 85-ի 750) :

Արդ, նա ունի աղաւթ ուղեւոր այդ կար մը գետին վրայ : և անոնք որ այս շարժումը զգուէնցին հասկացան թէ ինչ պատարկութեան բուռնացումը տեսնուի : Եւ մնար ապահովել անոր այս սիրտը ինտուցութիւնը, որոց համար այնչափ արկուն թափուած էր : Կը մնար այս նոր ընկերութեան մէջ իւր իրաւանցն ու

պարտուց հակադրութիւնը ճանչցնել անոր, կը մնար ուղղել նորա դիտակցութիւնը որ կարծած տէր եղած էր : Եւ, այն մեծ անձնաւորները այդ հպերուն վրայ չէին մտածեր, և ինչ մտածեն ալ վտանգաւոր կը գտնեն զայն :

Հիշատակութեան մէջ, ցայսօր միակ նախադրութեան մը կ'ալ, այն է այս իմացականութեան ճամբան գտել, չի բաւարարել զանոնք : Ահ, հան կը կայանայ Երբեմնակէի՝ Օրագիր 85-ի 750) :

Հան է, այսինքն ունայ սահմանափակութեան, անանձնականութեան, սակաւապետական տիրապետութեան սկզբներին և այլց վրայ տիրած անհոգութեան ու թոյլութեան իմացականութեան մէջ է այդ մեկնութիւնը : Կ'ըսեմ թէ պէտք է ամենքը պայքարեն թէ անոր չի կրնար դադրել մինչև որ դատարարուիլ ուղղ չի դիտարկել իրենց կըրթութիւն արուի պահանջները : Հաստատ որոշում մը չ'ընեն, և պէտք է միայն պղտ միական եղանակաւ մը ամբողջ վաղաքիւր, այլ պէտք է պահանջել զայդ լաւագոյն միջոցով մը, ընտրելով այնպիսի երեւակականներ որք զայդ ստանալու համար հրամայական արտօնագիր մը ստացած ըլլան : (Երբեմնակէի՝ Օրագիր 85-ի 750) :

Վասն զի պէտք է վերջապէս ճշմարիտ պատմականապէս իմացականութեան վրայ վառահիւ, ինչպէս կ'ըսէիքի մը յառաջ : Իրդ, Երբեմնակէի՝ Օրագիր 85-ի 750) :

Վատի կը ձեռքի այս փոխառութիւնը Պատեւութեան, և սղորմիկ իմացականութեան չի պիտի կրնան արդեւ թէ այս պատեւութեան պատմականապէս իմացականութեան չի վերաբերի բոլորովին անոր : որ զինքը դըրքող հասարակաց կարծիքը տեսնելով, միանգամայն զգալով որ իւր թագը զիտուի վրայ կ'երկրորդ, բախտալիկութեան դիմաց և պատեւութեան հրամայական ժողովրդեան տոգորութեան աղաղակ ինչո՞ւ հետ համար, և յանձնեց զմեզ այնպիսի իշխանութեան մը ձեռքը որ իրաւն տարին ի վեր զմեզ կը գիտէր, և որ պէտք եղած պատմականութիւնները կը տեսնէր ոչ թէ յանկարծակի բռնուելու վտանգէն վստահուէր, այլ զի կը ընկնէր ու զնուէր համար : (Երբեմնակէի՝ Օրագիր 85-ի 750) :

(Երբեմնակէի՝)

Մատիւն հետեւեալը կը գրեն ՄԱՐԿԻՆ ԵՒ ՆԱՍԻՏԱՆԻ լրագրողն :

Կը յիշէք անչաւ Մոնթանիէի դուքսին այն նամակը՝ որով նա Արթուրիսի կու

խաղաղ կարծիք յայտնելու պէտք չիկարգուիլ իսկ երբ ժողովը չի կարող, հեղինակութիւն մը չի կայ (ժողովին խնդրոյ մը վրայ իրաւունք հակառակ երկու հաւասար մասերու թափուելը) այն խնդրոյն համար ժողովը չի կայ՝ հեղինակութիւն չի կայ ըսել է) այն ասան նախադասին կարծիքը կը ծանրանայ երկու հաւասար մասանց միմեկին վրայ և մեծամասնութիւն մը կը գոյացուի բաւական նշանակութեամբ, բայց իրօք նախադասին կարծիքը կը տիրէ յայնժամ:

Արդ՝ եթէ նախադասին կարծիքն այդ բարձր նշանակութիւնն ունի և անոր յայտնութեամբ յատուկ տեղը և ժամանակը կայ ինչպէս կարելի է ըստ օրինի այդ բարձր կարծիքը՝ ազատ թողուլ երբ որ ուզէ եւ միշտ յայտնուելու առի՞ծն ունի՞մ է, աղիւսը թող ինչ մէկ ինչպէս ըսինք Աղիւսին վրայ հոն ուր աղիւս երեսփոխանարար խօսեցուցեալն է:

Այս մէկ օրինակ: Գանք երկրորդին: Դիւանը մեր մէջ ազատ թողուած է միշտ խօսելու՝ երբ որ ժողովը իր կարծեաց հակառակ որոշում մը առաւ կը տրամադրուի, իբրեւ երեսփոխան պիտի խօսիմ լռելով և անմիջապէս փոխելով:

Սեյն: Երեսփոխանական ժողովոյ մէջ խօսելու իրաւունքը միմիայն երեսփոխանինն է: Երեսփոխան անհատը միևնոյն խնդրոյն մէջ պէտք մը երեսփոխան, պէտք մ'ալ ատենադատ կամ ատենադպրոյ չի կրնար ըլլալ, վասն զի ասով երեսփոխանաց հաւասարութիւնը կը վնասուի և դիւանը կ'աւելի տակ իրենց թէ այս կամ այն կողմին կողմակից է:

Դիւանը ատենախօսաց խօսելու առաւելութիւնը պահպանելու պաշտօնն ունի:

Դիւանին անդամ մը երբ խնդրոյ մը վրայ պիտի խօսի՝ ազատ է խօսելու, սակայն այդ խնդրոյն բացումը վայելեանէն մինչ աղիւս խնդրոյն լուծումը պէտք է խօսող մնայ և ոչ երբեք դիւանին անդամ, զի դիւանը ըստ որում ժողովոյ խօսելու ազատութիւնը պահպանելու պաշտօնն ունի: Ըստ կարծիքի չունենալու է, վասն զի դիւանին այս կամ այն կարծիքն ունենալը յայտնուելու պէտք ալ իւրանք կ'առնան: Երբ իր կարծեաց հակառակը կարծիք ունեցող կ'առնակցութեան տուելու հետեւաբար անոր անհատական մէկ շարժումն իսկ ժողովոյն բարեկարգութեանը խանգարման տեղի կուտայ:

Մանաւանդ որ դիւանին անդամք բարձրէն դիտելով ժողովոյն որ կողմն արամագրուելը՝ այնպիսի միջոցն է մէջ կրնան եղծել իրենց կողմին և իբրեւ երեսփոխան խօսելու որով ժողովը իր ուղղութիւնը բարձրացնել կը կորսնցնէ դիւանին անհատաց խօսքին ազդեցութեամբը:

Ուստի ինչպէս նախադասը խօսք չունի, նոյնպէս և դիւանը խօսք չունի: Խօսքը միմիայն երեսփոխանինն է: ասոնք խօսող երեսփոխանին պաշտօնեաններն են և կարգաւորութիւնն ուրիշ պաշտօն չունին:

Այս երկրորդ: Գանք երրորդին:

Դիւանը չափ անդամ և դիւանին միշտ երեսփոխանաց խօսելը կը միջամտէ, խնդրէն չեղեցար ըսելով:

Դիւանը այս մասին ալ իրաւունք մը չունի և այս իսկ մեծ աղիւսութիւնն է, որ կը բանեցուցուի ատենախօսին վրայ յանկարծ դիւանական ընդմիջումով և որով ատենախօսին բոլոր պարտաւորութիւնները, բոլոր պաշտօնաբար յանկարծ կը շփոթի և մարդը ինչոր պիտի լռէր և ինչ ճարտարութեամբ որ պիտի խօսէր կը կորսնցնէ: Թող իրաւաբանը երեսփոխանն ուղածին չափ խնդրէն չեղիլ ուղէ՛ւ: Կը բաւէ որ ժողովը խնդրէն չի չեղի և լռէ: Կը բաւէ որ դիւանը ատեն, դիւանը պաշտօնապէս վիճարկուելի հրատարակուել խնդրը քուէի դնէ: Խնդրէն չեղող երեսփոխանը կամ երեսփոխանները այդ միջոցաւ իրենց պաշտօնանքը դադարեցնելու հարմարութիւն ունին:

Ինչ ինչ չափ կրնան ունենալ, եթէ զայս կրնանք չափ կուէլ: Բայց հոս դիւանը մեծ պարտաւորութիւն մ'ունի, այն է դիւանը նին վրայ դիտելով ինչոր պիտի խօսէր և ինչ ճարտարութեամբ որ պիտի խօսէր կը կորսնցնէ: Թող իրաւաբանը երեսփոխանն ուղածին չափ խնդրէն չեղիլ ուղէ՛ւ: Կը բաւէ որ ժողովը խնդրէն չի չեղի և լռէ: Կը բաւէ որ դիւանը ատեն, դիւանը պաշտօնապէս վիճարկուելի հրատարակուել խնդրը քուէի դնէ: Խնդրէն չեղող երեսփոխանը կամ երեսփոխանները այդ միջոցաւ իրենց պաշտօնանքը դադարեցնելու հարմարութիւն ունին:

պարտաւորութիւն մ'ունի, այն է դիւանը նին վրայ դիտելով ինչոր պիտի խօսէր և ինչ ճարտարութեամբ որ պիտի խօսէր կը կորսնցնէ: Թող իրաւաբանը երեսփոխանն ուղածին չափ խնդրէն չեղիլ ուղէ՛ւ: Կը բաւէ որ ժողովը խնդրէն չի չեղի և լռէ: Կը բաւէ որ դիւանը ատեն, դիւանը պաշտօնապէս վիճարկուելի հրատարակուել խնդրը քուէի դնէ: Խնդրէն չեղող երեսփոխանը կամ երեսփոխանները այդ միջոցաւ իրենց պաշտօնանքը դադարեցնելու հարմարութիւն ունին:

ԱՂԻՍԻ ԹԱՅՄԱՐԻ ՅՈՂՈՒՄԸ

Մանաւանդ վիճարկութիւնն ընելէ չի ձանձրանար և ընթերցողաց ձանձրանալն ալ չի զգար: ասկայն դժբաղդարար զիս ալ իրեն նմանելու կը հարկադրէ:

Կ'իմացնեմ իրեն, որ ես ալ չի պիտի թողում զինքը մինչև որ ճշմարտութիւնը վճռական կերպով երևան չ'երէ:

Մանաւանդ իւր երկու շարժի մասը ինքնին մէջ լէվելով թայմին յօդուածոյն խնդրոյն նիւթ եղող երկու պարբերութիւնները հրատարակելէ վերջը, լիմանձեան և կրճիկներէն Եֆէնտիկերու թարգմանութեանց հետ իմ թարգմանութիւնս ալ դրած և Անգղիայից զատաւորանիւն յանձնած էր զանոնք: ասի մեծ ուրախութիւն պատճառեց ինձ, զի խնդրը անհաւատալէս հասարակաց դատաստանին ներկայացաւ, թէ և Գանտեան Եֆէնտիկերոյն թարգմանութիւններէն սխալ հետեւութիւններ հանած էր:

Անհերքելի թերութեան մը մէջ կը գրաւուի Գանտեան Եֆէնտիկերոյն Եֆէնտիկերոյն անանձին չի թողուր ինձ դէմ, մինչ երկուքս ալ ըսէինք Անգղիայից զատաւորանիւն կը գրվածք, և ինքն Սեյն մեկնութիւններով հասարակաց դատողութեան վրայ աղիւսութիւն կը գործէ:

Կը փափաքէի որ չեղող կենար այս խնդրոյն մէջ և դատաւորաց վճիռն սպասէր, ինչպէս որ Օգոստէ Եֆէնտիկերոյն Եֆէնտիկերոյն հանգերձ, չի միջամտեր այս խնդրոյն:

Գանտեան Եֆէնտիկերոյն Մանաւանդ մէկ մէջ իմ Օսկանեան Եֆէնտիկերոյն թարգմանութիւնը կը հրատարակէ և ատեն լիմանձեան Եֆէնտիկերոյն և իմ թարգմանութիւնս անոր հետ բաղդատելու, ինչպէս ըրած էր անցեալ օր, իսկ ատենախօսին հետեւութեամբ կը վճռէ թէ լիմանձեան Եֆէնտիկերոյն թարգմանութիւնը ճիշտ և իսկ սխալ էր: ասի խաբէական ու խաբէական միջոց մ'էր, արդարեւ, որ նորա պարտութիւնը անհերքելի կ'ապացուցանէր (ինչպէս չի վերաբերուէ այդ ողջամիտ անձանց աչքին), ասի հասարակաց դատողութեան վրայ բանաբարութիւն էր, ինչպէս ըրի արդէն: Ասոր հետ մէկտեղ Գանտեան Եֆէնտիկերոյն Օսկանեան Եֆէնտիկերոյն անհերքելիութեան վրայ կերպով մը սխալ դաժմամբ կուտայ ինձ, երբ կ'ըսէ թէ լիմանձեան Եֆէնտիկերոյն թարգմանութեան ճշգրտութիւնն հաստատուելու նպատակաւ հետեւեալ կը խրկէ մեզ իմ Օսկանեան Եֆէնտիկերոյն:

Գանտեան Եֆէնտիկերոյն թող չի կարծէ որ չեղողը ինչպէս եմ, եթէ հայերէն հասկանալու կարող ըլլար պիտի անանք որ Օսկանեան Եֆէնտիկերոյն թարգմանութիւնը իմ կը չափուէր և թէ լիմանձեան Եֆէնտիկերոյն թարգմանութիւնը ճԱՏ ձեռնի կը մնար անկէ:

Չարմանալի է որ Գանտեան Եֆէնտիկերոյն հայերէն մի քանի բառերու իմաստը լրջբերած էր կ'երէ, կ'ըսէ իրեն որ եթէ կուզէ այդ խնդրոյն վրայ ալ կը դիմադրենիմ, սակայն կը խնայեմ դիմքը որ չ'ըլլայ թէ նորէն դուրը ինչայ:

Գանտեան Եֆէնտիկերոյն թող լռեց զիմաց թէ քանի որ ինքը խաբէական միջոցներու կը գործէ հասարակաց դատաստանին կարեւորութիւնն չի տալով, խնդրը իւր վիճակին մէջ կը մնայ: Եթէ Գանտեան Եֆէնտիկերոյն թող չի չեղի չի լինար, զի քանի որ ըստ անգղիական ճանաչուած անձանց դատաստանին յանձնեցինք խնդրը պէտք է

է նոյն վճռոյն սպասենք, պէտք է որ իմ Օսկանեան Եֆէնտիկերոյն կամ այլ ուր ըսէ թէ այնպիսի ճիշդ այնպիսի սխալ է, խնդրը առանց այնպիսի վճռոյ մը չի կրնար լինալ:

Ասոյժ, փոխանակ Մանաւանդ մէկ մէջ հետեւեալ թարգմանութիւնը լիմանձեան Եֆէնտիկերոյն թարգմանութիւնը հասարակաց դատաստանին կը յանձնեմ:

ՊԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ Ա:

Երկու դատարանաց մէջ ալ հայ թայմութեան դատարանութիւնը կը պարտաւորուէ թէ դիտուի թեանց և թէ արուեստից նախարարութեան դատարանութեանց տնին ճիշդը, հասարակութեանն տնին կարեւորութիւն տրուելով այն կատարելութեանց որով որ աչքի կը դարձնեն, զոր օրինակ պարբերու և երգելու:

Իմ Օսկանեան:

Երկու վարժարանաց մէջ ալ արուած դատարանութիւնը՝ նախնական ուսմանց և դիտութեանց բոլոր ճիշդը կը պարտաւորուէ, չափէն աւելի կարեւորութիւն տրուելով, ցուցական, կատարելութեանց, ինչպէս են պարբեր և երգելու:

Գ. Ձերալ:

Երկու վարժարանաց մէջ ալ արուած դատարանութիւնը՝ նախնական դիտութեանց և արուեստից բոլոր ճիշդը կը պարտաւորուէ, ցուցական կատարելութեանց, հասարակ կարեւորութեան, աւելին տրուելով, ինչպէս են պարբեր և երգելու:

Գ. Լիմանձեան:

ՊԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ Բ:

Ասկայ կարելի է որ Մ. Գանտեանը իր աշակերտները թարգմանի կը պարտաւորուէ ամբաստանութեանը ենթակայ ընէ, բայց ես ալ աղէկ ճանչցուած բան մ'է, որ դեռ ևս հայոց այն կարգի մարդոց, որոնց համար այս դատարանը որ բացուել է, պէտք է որ դատարանութիւնը շոշափելի ըլլայ, (այսինքն՝ աչքի դարձնելու բան մը) և արագ ու ցուցական արդիւնքներ ունենայ:

Իմ Օսկանեան:

Այս կրնայ զի, Գանտեան ամբաստանութեան ենթակայ լիմանձեան Եֆէնտիկերոյն թարգմանութեանը կ'աշակերտներուն զերաւանական (թարգմանութեան համար) կրթութիւն մը կուտայ, բայց յիշեալ է որ ատենին այն կարգի հայերէն համար, որոց համարեւ չ'այս վարժարանը, դատարանութիւնը պէտք է որ, զգալի և հրապարակ ըլլայ, պէտք է որ արագ և աչք խառնող արդիւնք ցոյց տրուի:

Գ. Ձերալ:

Նա կրնայ Մ. Գանտեանը բաց թողուլ իր աշակերտները բնի համար կըրթելու ամբաստանութեան, բայց ատեն լաւ գիտցուած է որ հայոց այն կարգին համար, որոց համար այս վարժարանը մտադրուած է, կրթութիւնը «տակաւին» (1) շոշափելի և հրապարակ ըլլալու է, պէտք է որ արագ և ցուցական արդիւնքներ ըլլայ:

Գ. Լիմանձեան:

Արդարեւ զարմանալի կ'ըլլար եթէ լիմանձեան Եֆէնտիկերոյն զիմանեան Եֆէնտիկերոյն թարգմանութեանը ինքն ինքն փոխանակ «մտադրուած» ըսելու «բացուել է» ըսած ըլլալուն համար, ինչպէս մեղադրած էր զիս «սահմանուած» ըսելուն համար:

Խնդրել ըստ իմ ինքնատու Որդի վերջոյժ մէջ, սակայն Մահալեան Եֆէնտիկերոյն հետ անձանց անկողնական վրձնոյն հարկ է սպասել:

Գ. Ձերալ:

Կարծեմ ալ կը պարտաւորի Գանտեան հետեւեալ վկայութեան առջև կարմրելու և համարելու թէ՛ լիմանձեան Եֆէնտիկերոյն կ'աշակերտներուն կամ թարգմանական կրթութիւն կ'աշակէ և Ազատական մէջ տրուած կրթութիւնը, զոր երբեք չ'ըլլար արդարեւոր որ և է աւարկութեամբ այն է թէ Ազատական ծնողք իրենց դուռը բաց անել կամ անել կրնալ կուզեն և չ'ըլլար:

Իմ Բարեկր:

Ազատական վարժարանի նկատմամբ (1) Այս ատենին բնութիւնը լիմանձեան Եֆէնտիկերոյն թարգմանութեանը կ'աշակերտներուն կ'աշակէ:

Լիմանձեան Եֆէնտիկերոյն հրատարակած Անգղիկերէն յօդուածին այն երկու պարբերութեան թիւները՝ որ խնդրոյ նիւթ եղած են, կարգադրելու և բաղդատելու Թ. Կրճիկեանի փ. լիմանձեան, Գ. Ձերալ և իմ Օսկանեան Եֆէնտիկերոյն հետեւեալ ըրած թարգմանութեանց հետ, ուստի արդարութեան պարտաւորութիւն կը համարեմ վկայել թէ՛ այս չորսն ամենահարազատը ճիշդ և յստակ Գ. Ձերալ Եֆէնտիկերոյն է: 1872 յուլիս 19 Գ. Յ. Թարգման:

Երէկ Մանաւանդ իւր վերջին փորձը՝ դատական աշակերտներուն ծնողաց ընտրողութեամբ ինչպէս հայերէն, նոյնպէս և ճանկերէն յօդուած մը կը հրատարակէ ի վկայութիւն Աղիւսին վարժարանի բարոյականութեան:

Մակայն Մանաւանդ պէտք է դիտնայ թէ՛ ատենց վկայութիւնը չ'ընդունուի՝ վասն զի ատենը ըստ լիմանձեան Եֆէնտիկերոյն թարգմանութեան՝ իրենց զաւակացը «դեռ» սահմանական կրթութիւն տալ ուղղութեանն է:

Իսկ եթէ այդ կարգի մարդիկ չեն ինչպէս ըստ բողոքեր լիմանձեան Եֆէնտիկերոյն:

Երէկ Սեյնի Եֆէնտիկերոյն երգար մանկ-Պաթմուրայի վաճառական Յակոբ աղա Վիլչէն՝ ժամ մինչ 9 իր դարձովը զբաղելէն ետքը, Ալաճահաճմա՛մ բաղնիք կ'երթայ ժամը 10 ժամը միջոցները դուրս ելնելուն բաղնիքային ստակը վճարած միջոցին յանկարծ կ'ընայ և կը մեռնի, ուրիշ Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին տարուելով՝ այսօր ալ յուշարկաւորութեան հանգէսը պիտի կատարուի:

Էյուսէ Սուրբ-Եղիս թաղի Պեղճեան երկսեւ վարժարանի տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ թէ՛ այն վարժարանին տարեկան հարցաքննութիւնները յուլիս 24 ին պիտի սկսին հետեւեալ եղանակաւ:

- Թու. 24 Բ. Հայկ. Գաղլ.
• 26 Բ. Թու. Ալիարհ.
• 28 Բ. Տաճ. Սրբ. և Աղիւս. պատմութիւնը:

Վ Ի Պ Ա Կ

Օրագրոյ 738 թուոյն մէջ «Խնդիր մը» վերնագրով հրատարակուած յօդուածոյն Արդ. տողին մէջ «Խնդիր» բառը «Խորհրդ» 13րդ տողին մէջ «անտառութիւն» բառը «Կառութիւն» և 16րդ տողին մէջ «Կեանք» բառը «Կեանք» պէտք է կարգացուի:

Ա Ձ Դ

Ինչ բան կայ աշխարհիս մէջ որ աշխատութեան արդիւնք ըլլալով հանդերձ անկարծ ըլլայ, ձրի ըլլայ՝ ոչինչ:

Ուրեմն ինչո՞ւ ծախք և եկամուտ, այսինքն սնտուկ և հաշիւ ունեցող Թող, խորհրդներն իրենց թաղին ընտրութեանց ծանուցումը ձրի ընել տալ կուզեն: Գրաշարը ստակ կ'առնէ, Թող թաղա՛ւ ծառը ոտակ կ'առնէ: Սրբադրիւն ստակ կ'առնէ և վերջապէս թերթին տէրը հաց կուտէ, ուստի այսօրուքն որոշած ենք որ մինչև որ ձրի շարող աղգային զբաղող զանաւոր, ձրի ստաղ աղգային թղթաւ ժառանգ տնեւք, ձրի պարագրող աղգասին գրաղէա գտնեւք և վերջապէս ձրի հաց տալող աղգային մը գտնեւք, ձրի չը պիտի հրատարակենք ընտրական ծանուցումները, այլ մեր թերթին ճաւաղը գրաշարած ծանուցմանց օրէնքին պիտի հետեւինք:

Վարչութիւնը ի դիմութիւն քուէնամակայ ձրուելու աշխատութեան և ի դիմութիւն ծախսոց ընտրական գործողութիւնը իրազրաց միջոցաւ ծանուցումով կատարուելը օրինաւոր սեպեց, բայց ստով իրազրացանքներուն վրայ այս մասին ձրի կամ անկարեւոր օրէնք մը չի դրաւ:

Որ ունեցի անանջ լռելոյ լռեցի:

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՕՒ ԽՕՃԱՍԱՐԵԱՆ ԵՌԻՍՈՒՖԵԱՆ ԽԱՆ ԹԻԻ — 4